

Rundt vannet

Medlemsblad for Østensjø historielag

Nr. 2 - september 2004

Nordre Skøyen Hovedgård ca 1920. Tegnet av Frode Jacobsen i 1970.

* Bydelsdager * Høyenhall fabrikker og Christinedal * Nytt om lokalhistoriske bilder * Barndomsminner fra Nordre Skøyen * Gamle Brynbilder * Lokalhistorisk kryssord *

Bydelsdagene i Østensjø 28. august

For historielaget er det viktig å være med der ting skjer i bydelen. Vi har derfor vært representert i arbeidsgruppa for bydelsdager i 2004. Målet for dagene var å profilere den nye bydelen på en positiv måte og jobbe for å vise det store mangfoldet av aktiviteter som finnes i området.

Hovedarrangementet fant sted på Abildsø Idrettsplass lørdag 28. august.

Fra scenen var det underholdning fem timer til ende. Det var bredde i arrangementet, fra punkrock til fiolin. Og rundt på stands viste foreninger og lag seg fram. Her hadde historielaget stands sammen med en rekke andre organisasjoner. Her varierte aktivitetene fra trialkjørere til natursti. Både store og små bidragsyttere viste at det er mye talent i bydelens befolkning. Samme dag arrangerte vi en ny vandring langs Oldtidsveien. Det var Cathrine Senje som guidet oss denne formiddagen og tok oss fra Nordre Skøyen Hovedgård og fram til Østensjø gård. 84 interesserte møtte fram og oppmøtet viser at dette er noe som fenger.

Underveis hadde historielaget satt opp plakater med gamle bilder og hvor de framførte ble oppfordret til å være med å gjette hvor og når bildene var fra.

Søndagen var det Østensjøvannet Venners tur, og som vi er vant med fra den kanten, ble et godt besøkt arrangement prikkfritt gjennomført på Østensjø gård.

Historielaget samarbeider med Østensjøvannets Venner og Deichmanske bibliotek på Oppsal om å samle inn og registrere gamle bilder fra bydelen.

Disse kan man finne på internett. Men i forbindelse med bydelsdagene har historielaget tatt initiativ til at smakebiter fra disse bildene blir vist på Oppsal bibliotek i september for alle de som ikke har mulighet til å se dem på internett.

Kari Ravnaas

Østensjø historielag

Leder: **Bjørn Lilleeng**
Kasserer: **Inger Kjærnes**
Sekretær: **Petter Jansen**
Styremedlem: **Nina Erikson**
Styremedlem: **Dag Skaseth**
Vara-
medlemmer: **Kari Ravnaas, Gunnar Reiby**
Valgkomite : **Per Ove Dahl, Leif-Dan Birkemoe og Sigurd E. Gullerud.**

Østensjø historielag
Postboks 9 Oppsal
0619 Oslo
Giro: 6061 05 18055
E-post: histlag@online.no
Nettside: www.histlag.pair.com

Innhold i dette nummer

Høyenhall fabrikker – et viktig stykke norsk industrihistorie	3
Nytt om lokalhistoriske bilder	9
Minner fra min "barndoms dal"	
Nordre Skøyen	10
Litt om høstens program	13
Jernbanen 150 år – veteran tog på Bryn	14
Et par gamle Bryn-bilder	15
Lokalhistorisk kryssord	16

Redaktør: Bjørn Lilleeng

Høyenhall fabrikker – et viktig stykke norsk industrihistorie

Av Bjørn Lilleeng

Da Bryn stasjon ble opprettet som stasjon på den nye hovedbanen i 1858, innledet det samtidig en helt ny tidsepoke for Bryn-området. På denne tida var området rundt Bryn og Østensjø preget av de store gårdene: Skøyen, Bryn, Østensjø og Oppsal lå der med sine tilliggende husmannsplasser. Da jernbanen kom, åpnet dette for helt nye alternativer. Fraktmulighetene gjorde det fristende å etablere industri her. Med industrien kom også folk, og det er etterkommerne etter disse som liker å kalle seg ”urinnvånere” i vårt område.

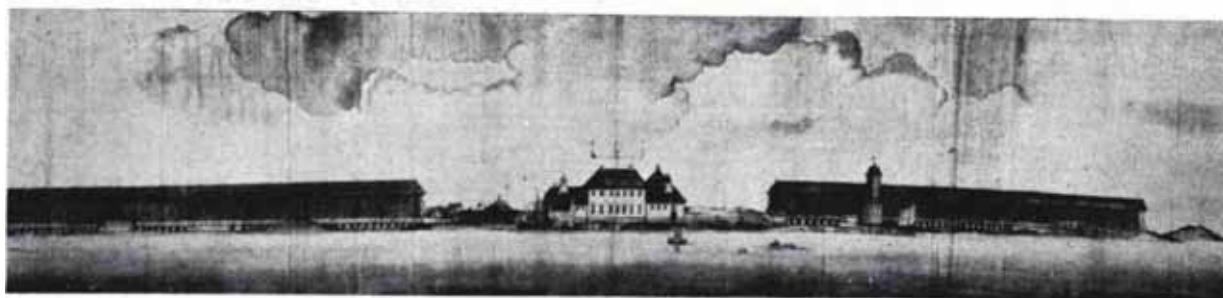
Noen år tidligere – i 1851 – ble det i Bohuslen i Sverige født en gutt ved navn Anton Anderson. Det skulle seinere vise seg at Anton skulle bli en slik ”Brynsk urinnvånere”. Da Anton kom i 20-årsalderen dro han til Gøteborg for å søke jobb. Der møtte han tyskeren Eduard Fett som tilbød ham jobb i en av sine forretninger der.

Eduard Fett, født i 1849, var sønn av en velstående forretningsmann i Hamburg. I beste hanseatisk tradisjon dro han tidlig ut i verden. Med solid kassakreditt fra sin far etablerte han virksomheter både i Gøteborg og Christiania. 1860 og 70 årene var en tid preget av optimisme og ekspansjonslyst, og Eduard Fett grep fatt i de mulighetene som forelå. En dansk venn av Eduard Fetts far drev en fabrikk ved Gurre Sø i Danmark; Havreholm Papfabrik. Der ble takpapp produsert for første gang i Danmark. Eduard Fett skjønnte at markedet for takpapp kom til å vokse kraftig framover og så seg om etter et sted å etablere liknende virksomhet som den i Danmark.

Før vi går videre med historien om Eduard, Anton og takpappfabrikken, må vi først gå enda vel 100 år tilbake i tid.

Saltverket på Vallø

Vi skal nå tilbake til vårt lands industrielle demringstid, en tid da kongen hadde etablert sitt enevelde og staten skulle være den store bedriftsherre. Å kontrollere bergverkene var en viktig del av dette, men også mye annen virksomhet ble etablert av kronen. På Vallø utenfor Tønsberg anla man et stort saltverk i 1739. Verket hadde virkelig store dimensjoner. To av bygningene var ca 600 meter lange og fikk etterhvert en rekke installasjoner som ble regnet som tekniske mesterverk. Det var det eneste saltverket i Norden og ble opprettet fordi man anså det som viktig ikke å være avhengig av import av et så viktig mineral som salt. Dessuten spilte forretningsmessige hensyn inn: Man hadde tro på at dette ville bære seg med god margin rent økonomisk.

Vallø saltverk med gradérhusene, hvor saltvannet fordampedes og saltet opsamledes på bjerkeris.
Efter tegning av Jacob Lindgaard.

Vallø Saltverk – det gjaldt å sikre stabile leveranser av et viktig råstoff

Til å begynne med slo dette også til. Verket gikk med tilfredstillende overskudd, men etterhvert kom Vallø Saltverk opp i stadig større vanskeligheter. Tilslutt gav de statlige eiere opp å drive verket, og et sveitsisk handelshus tok over eierskapet i 1831. Disse drev verket godt de første årene, men i 1860 årene gav også de opp og la ned driften.

Eduard Fett ankommer Vallø

Og det er nå Eduard Fett kommer på banen. Eduard ser mulighetene i det nedlagte saltverket som ligger der og kjøper fabrikkbygninger og arbeiderboliger. Men nå skulle det lages bokpapp, ullpapp og takpapp i saltverkets gamle bygninger.

De første forsøk på å konkurrere med anerkjente taktekkingsmaterialer som torv, takstein og skifer ble gjort i Tyskland på slutten av 1700-tallet. Man impregnerte først pappark med olje, men gikk etterhvert over til å impregnere større pappbaner som så ble levert i ruller.

Da en begynte å impregnere med stenkulltjære betydde det starten på takpappindustrien. Ulempen var likevel at taket måtte smøres hvert 3. år for å holdes tett. Populær må pappen likevel ha vært, fortsatt snakker vi om ”tjærepapp” i dagligtale. Egentlig var det først da produksjonen av den betydelig bedre asfaltimpregnerte papp begynte på 1920-tallet at kvaliteten ble god nok.

I 1873 ankommer Eduard Fett Vallø. Med seg har han flere av sine arbeidstakere fra forretningene i Gøteborg, deriblant Anton Anderson. Nå ble maskiner til råpapp, bokpapp og takpapp montert, og produksjonen settes i gang fra 1874. Virksomheten gikk godt og ble stadig utvidet. I 1880 ble det i tillegg etablert tapet og takrosett produksjon ved fabrikk.

Eduard Fett ble på Vallø kjent som en jovial og gjestfri mann, og han var vel ansett av sine arbeidere. Anton Anderson etablerte seg også på Vallø, giftet seg og fikk barn. Vallø var et levende samfunn på rundt 500 mennesker som livnærte seg både på handel og forskjellig industrivirksomhet.

For pappfabrikken gikk det bra fram til 29.mai 1889. Da kokte en gryte med tjære over, og det hele tok fyr. Hele fabrikk ble ødelagt i

brannen. Den ble bygget opp igjen, og sommeren 1890 stod en ny fabrikk klar.

Fabrikken flyttes til Bryn

Nå skjer det imidlertid et bytte på eiersiden. Eduard Fett hadde i flere år allerede hatt kontakt med en kjent skikkelse på Bryn. Dette var Petter Wessel Kildal. Kildahl hadde kjøpt eiendommen Høyenhall i 1850-årene og etterhvert anlagt landets største frukthage på 200 mål her. Gjennom eiendommen rant Østensjøbekken, og her hadde han etablert et par små anlegg til framstilling av kritt og brissel. Etterhvert ble det også anlagt en fargemølle på stedet.

”Den Gule Stue”. Opprinnelig var dette en husmannsplass på Rognerud som ble flyttet til fabrikkområdet som personalbolig

Eduard Fett fikk rede på at fargemøllen skulle legges ned og fikk tilbud om å overta eiendommen. Han følte at tiden var moden for å forlate Vallø og bestemte seg for å etablere sin nye fabrikk her. På Vallø tok nye eiere over etter brannen, og de etablerte Vallø tapetfabrikk. Denne virksomheten har sin egen historie som vi nå skal forlate i vår fortelling og konsentrere oss om det som skjer på Høyenhall.

For ikke bare Eduard Fett og fabrikk etablerte seg på Høyenhall. Eduard Fett ville også ha med seg sine mest lojale og trofaste arbeidere. Blant disse medarbeiderne var Anton Anderson.

Anton Andersen – en av Eduard Fetts trofaste arbeidere

Anton, som hadde føyd Walløe til sitt etternavn, hadde i mellomtiden mistet sin kone, men giftet

seg igjen med sin avdøde kones søster.

Gave fra Eduard Fett til Anton Anderson i 1903. Takk for 30 års samarbeid!

De to eldste barna ble igjen på Vallø og fortsatte sine livsløp der. Anton derimot, flyttet med sin nye kone til Høyenhall i 1890-årene. Han fikk en viktig stilling som kardemester i Eduard Fetts nye virksomhet på Høyenhall.

Anton Anderson med familie i 1894

Med ukuelig framtidsoptimisme bygde Eduard Fett fabrikken på Høyenhall. Ny teknologi og bedre kvalitet gjorde takpapp enda mer konkurransedyktig som taktekkingsmedium. I tillegg produserte fabrikken takrosetter og vatt til madrasser ol.

Bygningsmassen vokser rundt fabrikken på Høyenhall

Nye bygninger kom til etterhvert. Den eldste bygningen på fabrikkområdet er ”Den Gule stue” (rødmalt i dag!) fra 1850-tallet. Dette var opprinnelig del av en husmannsplass på Rognerud, men ble flyttet hit for å bli benyttet som funksjonærbolig. I 1898 kom arbeiderbolig med stall og uthus, og i 1901 ble første byggetrinn av den seinere så legendariske privatboligen ”Christinedal” fullført.

Sammen med en stadig voksende familie flyttet Anton inn i den nybygde arbeiderboligen. Den delte de med mange andre familier. Mye tyder likevel på at det gode samarbeidsforholdet og de medmenneskelige relasjonene fra Vallø-tiden ble beholdt. Eduard Fett framholt ved flere anledninger at han hadde verdens beste arbeidsstokk. ”Valløatmosfæren overflyttet han til bedriften på Bryn, han levde seg inn i sitt bedriftsmiljø, ble ett med dette, med sitt arbeid og sine folk” skriver Harry Fett om sin far. Medarbeiderne ble da også værende der.

Arbeiderboligen er fortsatt i bruk som bolig

Markedet for fabrikkens produkter vokser

Markedet for taktekkingsmateriel var stort og voksende og fabrikken på Høyenhall leverte et kvalitetsprodukt gjennom sitt varemerke ”Norit”. Til å begynne med var konkurransen fra utenlandske leverandører stor. Særlig fra det valutasvake Tyskland rett etter første verdenskrig. Utfordringen var derfor å slå ut den utenlandske importen av takpapp. Derfor lanserte bedriften sitt varemerke med slagordet ”Norsk Arbeid – Værn for norsk Samfund”. Det var også omtrent på denne tiden at den nye asfaltimpregnerte Norit ble lansert.

Høyenhall fabrikker i 1920

Men det var ikke bare fabrikasjon av takpapp fabrikken drev med. Det å legge et godt tak er en kunst, og det ble utviklet mange finesser for å utføre dette best mulig. Etterhvert ble det utviklet en meget stor stab som utførte taktekkingsoppgaver over hele landet. Svalbard, med sitt utfordrende klima, var bare ett av mange steder.

Taktekkerne gjorde også veiarbeid. Her fra Østensjøveien i 1932

Takpapp ble opprinnelig solgt gjennom et stort spekter av kunder, mange hundre av dem skulle besøkes og ofte kunne sykkel være den mest rasjonelle distribusjonsmetode.

I 1932 tok fabrikken initiativ til et samarbeide mellom landets øvrige takpappfabrikanter. Dette gjorde at takpappindustrien fikk et ytterligere løft, en fikk standardiserte kvaliteter, felles leveringsbetingelser og rasjonell distribusjon gjennom bransjeorganisasjonene.

Høyenhall fabrikker i 1935

Staben ble stadig utvidet og telte på det meste ca 200 ansatte. Omtrent halvparten av dem var ansatt i taktekkeravdelingen, og de hadde mer enn nok av oppdrag vår, sommer og høst. Vinterstid derimot, kunne ikke taktekkning utføres, og det kunne være en utfordring å gi fornuftige oppgaver til taktekkerne på den årstiden.

Harry Fett – ikke først og fremst fabrikkeier!

Eduard Fett var en typisk grunder-personlighet, mens sønnen Harry Fett hadde helt andre interesser. Han ble tidlig glødende opptatt av kunst og kunsthistorie og brydde seg lite om fabrikktekniske emner. Faren aksepterte motstrebende dette, og lot han reise rundt i Europa i et par års tid på studiereiser. Han regnet nok med at en overdose med museer ville kurere kunstinteressen, og at han snart ville være klar til å gå i sin fars fotspor. Men der tok han feil; Harry styrte tvertimot sin kunstinteresse mot en akademisk karriere. Etter studier i Munchen og Berlin, fullførte han sin doktorgrad på en avhandling om billedkunsten på Kong Sverres tid (!) Han deltok med stort engasjement i den tids offentlige kunstdebatt. Harry Fett var også en meget sosial person og fikk snart en stor venneskare i kunstnermiljøet.

Harry Fett blant sin store samling av Christian Krogh malerier. Fotografert på Christinedal på slutten av 1950-tallet

Norges første riksantikvar

Først da Harry Fett oppdaget at faren var i ferd med å bli eldre og ikke lenger hadde den samme kapasitet og glød som før, skjønnte han at han nå også måtte rette mer oppmerksomhet mot fabrikkdriften. Eduard Fett døde i 1911 og etter den tok Harry Fett over som leder av familiebedriften. På omtrent samme tid skulle det for første gang ansettes en riksantikvar i Norge. Forut for ansettelsen var det en betydelig debatt ("opprivende" skriver Francis Bull), men

den endte med at Harry Fett ble ansatt som Norges første riksantikvar.

Når vi ser tilbake, er det åpenbart at vi her har å gjøre med en person med overskudd, arbeidskapasitet og produktivet utover det vanlige.

Christinedal – et kultursentrum og møtested for kunstnere

Det utviklet seg etterhvert et kunstmiljø rundt Christinedal. En ny fløy stod ferdig i 1907, og etter at Harry Fett tok over eierskapet ble det kunstneriske innholdet i bygget stadig viktigere. Fabrikken ble herjet av en brann i 1916, og i forbindelse med gjenoppbyggingen ble mye stein sprengt ut. Man trengte materialer til byggearbeidene. Dermed ble det frigjort et nytt areale foran hovedhuset. Etter en tid i tenkeboksen forkynte Harry Fett sin ide: Dette skulle bli en mosaikkterasse med 20 motiver. Og motivene skulle hans kunstner venner stå for. Det var imidlertid spesielt vanskelig å få bidrag fra 5 av dem. Han inviterte derfor disse til middag med beskjed om at maten ikke ble servert før alle hadde levert sine skisser! Det virket!

Foto fra midten av 1960 tallet viser Christinedal med terrassen med mosaikkmotiver av kjente norske kunstnere som Erik Werenskiold, Henrik Sørensen og Gerhard Munthe.

Christinedal ble etterhvert også et personlig preget byggverk. Særlig Christian Krogh salen på toppen, i det som tidligere var tørkerommet, ble av samtiden betraktet som en sensasjon! Det

Bryn rundt 1900

Hvordan var så forholdene på Bryn i den perioden fabrikken etablerte seg. Beboerne var ikke flere enn at stasjonsmester Madsen på Bryn

Hagen var fortsatt en enestående idyll på 1960-tallet

var helt spesielt å ha rundt 65 bilder av den store mesteren i et privathjem på Bryn. I tillegg inneholdt huset en rik samling av andre viktige norske kunstnere gjennom de siste 200 år.

Glemmes må heller ikke den arkitektoniske hagen og en fenomenal boksamling

Kunst på arbeidsplassen: Kulturen ut til dit folket er

Noe av det Harry Fett huskes best for, er institusjonen han skapte etter at han hadde gått av som riksantikvar: ”Kunst på arbeidsplassen”. Den startet på hans egen fabrikk, men spredte seg videre og vokste snart utover Norges grenser. Ideen gikk ut på å bringe kunsten ut til ”det brede lag av folk”.

I dag disponerer ”Kunst på arbeidsplassen” over 6000 bilder gjennom 300 ulike utstillinger. Disse utstillingene ambulerer mellom medlemsbedriftene.

stasjon nikket og hilste på hver enkelt av de reisende med toget, han kjente hver enkelt av dem. Siden toget var stort sett enerådende på transportsektoren, både når det gjaldt gods og persontrafikk, var Bryn stasjon stedet der folk møttes og ble kjente med hverandre. Og siden det (da også!) ofte var problemer med å holde ruta, kunne møtene bli både hyppige og langvarige.

Bygninger var det ikke mange av på Bryn. Det var etablert fabrikker langs Alna elva med tilhørende boliger og noen få andre hus. Bortsett fra storgårder og husmannsplasser hadde de eiendommen ”Granlien” med et tilhørende arrestlokale som lå der hvor Bryn torg ligger i dag. Strøket kunne nok se idyllisk ut fra utsiden, men det var slett ikke trygt å ferdes overalt etter mørkets frembrudd. Etterstad var tilholdssted for mange løse individer, og rett som det var ble noen overfalt der.

Området var imidlertid i rask utvikling. Og i 1910 kjøpte Aker kommune Nordre Skøyen Hovedgård og utparsellerte jordeiendommen til boligtomter. Noe av jorda ble fortsatt forpaktet bort og drevet som gårdsbruk, men nå fikk mange Bryn-beboere anledning til å kjøpe sin egen villatomt og bygge hus.

Anton bygger eget hus

For Anton Anderson Walløe ble dette også en velkommen mulighet til skaffe seg sitt eget hjem. Arbeiderboligen ved Høyenhall fabrikk begynte å bli trang. 10 barn hadde han etterhvert fått og drømmen om eget hus skulle snart gå i

oppfyllelse. I 1912 kjøpte familien med oppsparte midler 2 mål tomt og i 1916 stod huset ferdigbygd. De eldste barna var nok viktige bidragsyttere i denne prosessen. For ikke bare skulle de bygges hus, man måtte også bli mest mulig selvforsynt med matvarer. Poteter, grønnsaker og frukttrær gjorde at husholdningsbudsjettet balanserte. Under 1.verdenskrig sikret de kjøttforsyningen ved å ale opp en gris på tomten. ”Villagriser” var åpenbart et vanlig fenomen på denne tiden.

Etter den tid har familien fortsatt å bo i det samme huset.

Nytt om lokalhistoriske bilder

Av Inger Kjærnes

Den 10. mars var alt klart for åpningen av bildebasen ”Østensjøbilder” på Oppsal bibliotek. Leder av bydelsrådet, Arnfinn Aabø, trykket på de riktige knapper og representanter for Deichmanske bibliotek, Østensjøvannets venner og Østensjø Historielag kunne konstatere at vi var på nettet. Ved å gå inn fra historielagets nettside kan alle selv ta en titt.

To ”skannedager” på Bøler og Oppsal gav oss en del nye bilder, men kanskje ikke det helt store frammøtet vi hadde håpet på Oppsal. Bøler derimot, var meget bra.

Til nå er 500-600 bilder skannet og ligger tilgjengelig i basen. En del bilder fra en tidligere utstilling på Oppsal bibliotek er også klare for registrering, men vi oppdager at det er mange ”hull” i samlingen, særlig stedsmessig. Vi

oppfordrer derfor alle til å komme med gamle bilder. Bilder fra 1950 og fram til nyere tid er også snart historie. Spesielt tenker vi på steder hvor gamle bygninger forsvinner for å gi plass til nye.

Etter en velfortjent ferie er prosjektets ildsjeler, Leif Dan Birkemo fra Østensjøvannets venner og Per Ove Dahl fra historielaget igjen i full gang med arbeidet. De er som regel å finne på Oppsal bibliotek mellom 12 og 15 hver onsdag. I hele september er det forøvrig utstilling på Oppsal bibliotek med smakebiter fra prosjektet.

Kari Ravnaas, Inger Kjærnes og Leif Dan Birkemo skanner og systematiserer historiske bilder

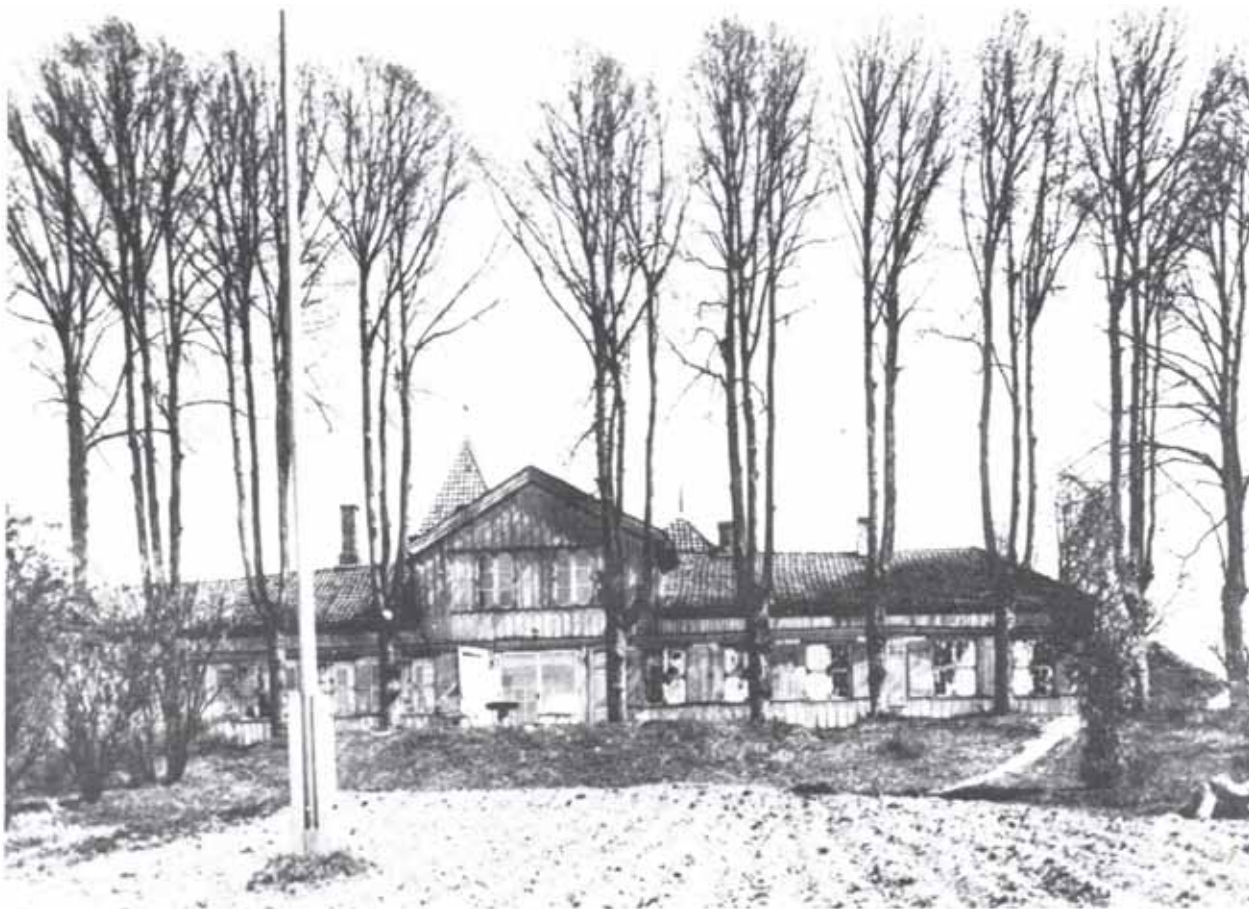
Minner fra min "barndoms dal" Nordre Skøyen

Av Gerd Marie Skarderud

Mitt navn er Gerd Marie Skarderud f. Torkildsby, og mine foreldre var Marie og Karl Oskar Torkildsby.

I 1919 kjøpte mor og far tomt utparsellert fra Nordre Skøyen Hovedgård, og de flyttet inn i Promenaden 26 om sommeren 1923.

Det var store tomter med mye fjell som ble lagt ut for salg, og mine foreldre la ned et stort arbeid med å anlegge haven som skulle være både til nytte og pryde. Vi ble etterhvert tre søsken, Kaare, Gerd og Ellen.

Nordre Skøyen hovedgård i 1919. Gården er i forfall. Legg merke til potetåkeren i forgrunnen

Det var liten bebyggelse i førstningen. Vi bodde i Promenaden, og følgelig ingen lekekamerater i nabolaget, men etter hvert ble det fart i boligbyggingen. Mor fortalte at min bror som kjedet seg sa til meg: "Jeg tror du og jeg skal ta senga mi og lure oss tilbake til Kullebund." Da vi barna ble så store at vi fikk lov til å gå utenom hjemmet, fant vi oss lekekamerater som jeg

holder kontakt med også i dag. Det var store løkker hvor særlig guttene fant sin tumleplass med forskjellige leker og aktiviteter. Spesielt kan jeg huske leken "indianer og hvit," som nok ble for voldsom enkelte ganger. Jeg husker særlig en gang da broder Kaare ble tatt til fange av noen større gutter. Han ble bundet til et tre eller en stolpe, og så satte de en bøtte med epler foran

ham. Nokså utspekulert, for han hadde sikkert lyst på disse eplene, selv om vi selv hadde epler hjemme. Jentene derimot hoppet paradiset og slo ball i grusveien. Det var få eller nesten ingen biler den gang, så veien var barnevennlig. Vi lekte mye med dukker også.

Butikker var det få av, og i vårt nærmiljø kun Hans Bråthe's kolonial nederst i Låveveien, som den gang endte med nr. 33.

Før Låveveien ble forlenget frem til Østensjøveien gikk Goliabekken i dalsøkket med gåstier på begge sider. Dette var skoleveien for de fleste skolebarna i Golia. Det hendte av og til at noen plumpet i bekken, og de kom da våte og skitne på skolen. Skjenn ble det både på skolen og hjemme. På begge sider av bekken var det bare jorder med fine bakker som tilhørte Søndre Skøyen gård. Vi gikk på ski i disse bakkene da vi ble så store at vi fikk gå så langt hjemmefra. Det var et eldorado for oss barn. Vi satte på oss skiene hjemme når vær og føre tillot oss å benytte skiene. Dessuten hadde vi en fin akebakke fra huset vårt og ned til Låveveien.

Under Nordre Skøyen Hovedgård var det flere husmannsplasser, og den jeg husker best er Trasop. Jeg minnes meget godt Ola Olsen som var gårdskar på Nordre Skøyen. Han bodde med sin familie på husmannsplassen Trasop, og ble derfor kalt Ola Trasop. Han gikk opp bakken hos oss hver dag kl. halv syv uansett vær, og trasket den lange veien hjem om kvelden etter en lang og slitsom arbeidsdag. Det ble noe hvile etter måltidene, men det var ikke greit å være arbeidsfolk den gang.

Fra Nordre Skøyen Hovedgård gikk det en gangsti rett over Peter Aas vei, ned en dyp dal som vi bare kalte daln. Det var litt skummelt å gå der syntes vi barna, for det var mange piggsvin som rørte seg i grøftkantene. Gangstien krysset Dalbakveien og fortsatte forbi oss, Låveveien et lite stykke, opp Goliaveien og fortsatte Parkstien til Solbergliveien, deretter Kjerrevei opp lia til Trasop. Ved den vanlige turveien Golia – Skøyenpytten – Østmarksetra lå Kusletta. Et populært utflyktsted for søndagsskolen, speideren og andre foreninger. Vi barna var ofte på tur dit. Bare koselige minner.

I Dalbakveien der hvor gangstien kom opp hadde Otto Brekke og hans frue startet garn- og manufakturforretning, men da Golia Velhus ble ferdig flyttet de sin forretning dit. Etter Brekke

overtok søstrene Larsen, og de hadde også strikkeforretning ved siden av. Jeg husker disse søstrene godt, de var alltid blide og hjelpsomme.

Det var hverken melk eller fløte i noen av butikkene da jeg var liten. Disse varene måtte vi kjøpe fra Nordre Skøyen Hovedgård, og de ble kjørt ut i små og store spann etter behov hos hver enkelt familie. Varene ble levert tidlig om morgenen hver dag, og gårdsgutten som leverte spannene tok med seg tomme spann tilbake til gården. Vinterstid var det en kald jobb for den som stod for utkjøringen. Dårlige klær og de satt i åpen vogn. Ofte så vi at de gikk av vognen og slo "flokker" for å holde varmen.

Jeg har gode minner fra denne tiden også. Hver fjortende dag etter at min søster Ellen og jeg var blitt store nok til å gå alene, spaserte vi til gården for å betale melkeregningen. Det var Fr. Faye som forpaktet gården den gang, og de var hyggelige å komme til for oss småjenter. Jeg kan enda fornemme eimen av fjøs og stall inne på det store kjøkkenet. Langbordet og krakkene, grua med stor svart komfyr som det varmet godt av, og jeg må ikke glemme å nevne kobberet som alltid var blankpusset. Fru Faye var en koselig og blid dame, og satte frem pepperkaker og melk til oss to beskjedne jentunger. Hun hadde alltid tid til å slå av en prat med oss. Faye sjøl satt ofte i gyngestolen sin i stua ved siden av kjøkkenet og røkte sin middagspipe.

Det var en stor tomt ved siden av vår som ikke ble solgt og lå ubebygd i flere år. Der hadde vi gleden av å ha ca. 50 kuer samt ungdyrene fra Nordre Skøyen på beite. Dette syntes vi barna som bodde i nærheten var en stor opplevelse, særlig når dyrene kom gående gangstien til beitet på forsommeren.

Vi hadde lang skolevei de første årene. Låveveien var ikke satt i stand ennå, så vi gikk opp Promenaden til Skøyen allé, og svingte sørover på den gamle gårdsveien, (Oldtidsveien), forbi Søndre Skøyen gård, og videre gjennom skogen et stykke før vi nådde skolen. Men så, i begynnelsen av tredveårene, ble Låveveien ført frem til Østensjøveien, og vi fikk en bedre skolevei. Om vinteren ble det kaldere å gå den veien fordi det var mer åpent terreng, og alltid et kaldt drag langs veien som går i nord - syd retning.

I slutten av tredveårene opphørte ombringelsen av melk og fløte. Fru Karen Halvorsen i

Låveveien 15 startet egen melk og delikatesseforretning, og etter hvert også salg av ferske brødvarer samt andre nødvendige matvarer innen delikatesser. Dette gjorde hverdagen enklere for husmødrene.

Varetransporten gikk som regel med hester, ofte i to-spenn, noe som særlig bryggeriene benyttet. De hadde ekstra store hester som ble kaldt "bryggeri-gamper".

Før trikken ble forlenget til Oppsal, delte Goliabekken omegnen i to. På østsiden av bekken het det Golia, og på vestsiden Nordre Skøyen. Vår adresse var Nordre Skøyen, Bryn stasjon i alle de årene jeg bodde hjemme. Bekken ble lagt i rør, og det naturlige skillet ble trikkelinjen.

Vi søsken og mange med oss hadde stor glede av å være med i turnforeningen "Bjart". Minner fra alle stevner, store eller små har jeg tatt vare på i mitt "Minnenes Album". Jeg minnes også godt alle skiturene med mor og far i Østmarka. Lange turer ble det etter hvert som vi ble større: Østmarksetra, Sarabråten og Gullsmeden. Det var fine turer, men ofte også slitsomme.

Fra de mange skiturene til Gullsmeden er det spesielt en jeg husker. Det var fint skiføre da vi dro ut med mor og far, og hadde en fin tur gjennom Østmarka til Gullsmeden. Der spiste vi nistematen vår, og far kjøpte noe varmt å drikke. Vi hvilte en god stund før vi startet på hjemveien, og i løpet av denne tiden hadde vært slått om så det var blitt mildere. Vi dro av sted, men kommet halvveis over Nøkle vannet merket vi mildværet for alvor. Det "kladdet" under skiene våre. Far visste råd for uråd, så da vi nådde skogkanten brøt han av noen grankvister og la i løypa så vi kunne fjerne kladdene ved å stryke skiene over disse. Dette hjalp for en liten stund, men vi måtte gjenta prosessen flere ganger. Førret var for øvrig noe bedre inne i skogen. Vi passerte Østmarksetra og i en svak utforkjøring lå det en gutt på ca. 10-12 år i løypa. Far stanset opp ved gutten som virket nokså forkommen, men han fikk sagt at han hadde diabetes, og at kameratene hadde gått fra ham. Far ga ham sukkerbiter og fikk ham på bena, satte ham mellom skiene sine, og slik gikk det frem til Godlia trikkeholdeplass. Dette var endestasjon den gang. Trikken ble ført etappevis fra stasjon til stasjon frem til Oppsal. Den stakkars gutten hadde ingen penger til trikken, men far ga ham noen øre slik at han kom hjem.

Han bodde nede ved Etterstad. Det ble en svært så slitsom dag for far.

I begynnelsen av tredveårene var det ikke radio i alle hjem, men far og en kollega kjøpte de delene som skulle til, og bygget hvert sitt krystallapparat med tilhørende hodetelefon. Denne bestod av en bøyle med to øretelefoner eller øreklokker. Øreklokkene kunne tas fra bøylen, slik at mor og far satt med hver sin øreklokke. Vi barna måtte være ganske så rolige når det var noe de ville høre. Hodetelefonen ble lagt i en krystallbolle når vi barna skulle høre barnetimen. Krystallbollen forsterket på en måte lyden, i hvertfall så mye at vi ved å sitte tett sammen kunne følge med i programmet. Men så, noen år senere, kom radioen med høyttaler. Far kjøpte en Telefunken, og det var stor stas. Far og mor var glad i musikk, så vi hadde anskaffet grammofon i mahogny med en stor tut til lyden.

Grammofonen ble drevet av en fjær som måtte spennes med en sveiv, og dette måtte gjøres for hver plate. Noen år senere anskaffet far reisegrammofon som var en "koffert" med innebygget drivverk og lyddåse isteden for den store tuten. Som navnet sier så var denne lett å frakte med seg når det var aktuelt.

Etter folkeskolen gikk jeg på Østre Aker kommunale almenkskole (middelskolen), og deretter Otto Treiders handelsskole med stenografi og maskinskrivning. Min store drøm var å bli håndarbeidslærer, men krigen kom, og jeg begynte på kontor. Det var mange som måtte endre sine planer den gang.

Da jeg gikk på middelskolen i årene 1936 – 1938 ble jeg med i en forening med navn International Friendship League, vesentlig kalt I.F.L. . Vår avdeling hadde sitt utspring på middelskolen, og hadde sine møter i gymsalen. Foreningen var også åpen for andre ungdommer som ikke gikk på middelskolen. Et par av lektorene lærte oss noen gammelnorske sangdanser, og ellers danset vi vanlige danser som var populære på den tiden. Det ble også arrangert turer i Østmarka, og vi sang mye. Foreningens formål var å arbeide for fred og vennskap mellom de forskjellige nasjonene. Da krigen brøt ut mellom Finland og Russland i 1939, la vi ned et stort arbeide med å strikke forskjellige ullplagg. Disse plaggene og en masse ulltepper og tøy som vi samlet inn ble levert i en sentral i Oslo, og sendt til Finland. Da tyskerne kom i 1940 ble alt foreningsarbeide forbudt.

Det var en stor begivenhet da Golia Velhus stod ferdig i 1934, og vi barna fikk anledning til å gå på kino alene. Tidligere måtte vi reise til byen, og måtte da ha følge av voksne.

Mor og far var ivrige bær og fruktdyrkere og de ble med i Hagebrukslaget, da det ble stiftet i 1925. De var også medlem i Golia Velforening. Foruten bær og frukt så hadde mor et stykke i haven hvor hun dyrket grønnsaker og jordbær. Et stort blomsterbed hadde hun også med alle slags stauder. Mye arbeid, men så vakkert det var når de stod i fullt flor. Mor hadde stor interesse av å bevare noe av frukten vi høstet inn, så både epler, pærer, kirsebær og plommer ble lagt ned på glass og hermetisert. Det ble mange gode desserter utover vinteren. Mor brukte også en del av bærene vi hadde til vinlegging. Det var en av hennes hobbyer. Mor og far fikk både premier og diplomer for sin virksomhet opp gjennom årene, når Hagebrukslaget hadde sine utstillinger i Velhuset.

Da krigen brøt ut 9. april 1940 ble det stillstand i landet vårt. Tunge år med rasjonering og mangel

på alt mulig av mat og klær. Mange med hus og have anskaffet seg både høns og villagris, og alt som ble dyrket av frukt og grønnsaker kom godt med. Da freden kom i 1945 ble det stor jubel over hele landet.

I 1947 forlot jeg mitt barndomshjem, og giftet meg med odelsgutten til en gard i Våler i Solør. Her har jeg hatt et meningsfylt liv som ”gardkjærring”. Det var ikke så enkelt å skulle bli ”gardkjærring” for en byfrøken, så etter et godt råd fra mine foreldre gikk jeg i 1946 ett år på Akershus husmorskole i Eidsvoll. Dette ga meg et godt grunnlag for mitt nye yrke som lå langt fra hva jeg tidligere hadde lært.

Jeg bor fortsatt på garden i kårboligen, og jeg kan ikke tenke meg et annet sted å bo, selv om jeg mistet min mann for et år siden. Min bror og svigerinne bor fortsatt i Promenaden 26, så det hender jo at jeg reiser dit, og samtidig treffer gamle venner fra min ungdomstid.

Alt har sin tid, mye er forandret i min ”barndoms dal”, men slik har det alltid vært. Vi må følge med utviklingen.

Litt om historielagets høstprogram

Planene for høsten er nå omtrent klare. Sett i første omgang av følgende dager, mer informasjon blir sendt medlemmene etterhvert.

23. september: Lysvandring langs Alna

16. oktober: Vandring/ rusletur langs Østensjøvannet

30. oktober: Vandring på Oppsal med utgangspunkt i Bjartbakken

Desember: En aften i Harry Fetts ånd (Dato foreløpig ikke bestemt)

Jernbanen 150 år – veterantog på Bryn

Av Leif Dan Birkemo

Det var 1. september 1854 at det første jernbanetoget passerte Bryn. Da var ikke Bryn stasjon annet enn en enkel banevokterbolig for skifte av lokomotiver. Det var behov for opptil tre lokomotiver for å trekke vognene opp den bratte Brynsbakken på strekningen opp fra Jernbanegaarden, den senere Østbanestasjonen. Fire år senere ble det imidlertid ordinær stasjon på Bryn. I 1903 ble dobbeltsporet åpnet og i 1927 ble damp skiftet ut med elektrisk drift.

I forbindelse med 150-års jubileet ble det satt opp et tog på Hovedbanen fra Oslo til Eidsvoll med anledning til å kjøpe billett. De seks veteranvognene ble trukket av et damplokomotiv, men helt forrest et elektrisk lokomotiv. Åtte minutter etter avgang fra Oslo S kl. 12 søndag 5. september nærmest raste togsettet gjennom stasjonsområdet på Bryn. Her var det nok det elektriske som trakk, mens damplokomotivet sørget for masse nostalgisk røyk som la seg tett over broene ved Bryn.

Et par gamle Bryn-bilder

Vi har fått låne et par gamle Bryn bilder fra et av våre medlemmer. Men når kan de være tatt? Send oss en mail eller et ordinært brev. Kanskje vanker det en premie?

Bildet er åpenbart tatt fra luften og viser blant annet Bryn stasjonsområde og Bryn bad.

Her ser vi Bryn bro til høyre og stasjonen i bakgrunnen til venstre. Men hvor er bildet tatt fra?

										FINN STRØK	NYR	ATLETEN	STOFF	STA	GOAL	NESE- VISHET	SERVE- RE	ENG. GRUNN	ARTIST	TØM
										L	→				GR BOK- STAV		DRIKK	REKKE		
VIA	TOM	SHOBT- CUT	FOR- HOLD																	
LEKER		ORDNE	ORGA- NET																	
HUN- DYR																				
ORG. STAVI																				
L		UL																		
		LEGDE LENE																		
		RØKER PAS- SER PÅ																		
L																				
TRE																				
DRÅPE																				
HESSTENE																				
FINN STRØK																				
L																				
ENE- BOER																				

Historielagsmedlem Fredrik Saugstad har laget kryssord med både lokalt og lokahistorisk tilsnitt. Løsningssetningen beskriver noe som er karakteristisk for historielaget.

Løsningen kommer i neste nummer.